

Voorwoord

Wanneer kinderen een zekere leeftijd hebben bereikt, verwacht men dat ze hun vleugels uitslaan en het nest verlaten. Zelfstandig gaan wonen lijkt onlosmakelijk verbonden met volwassen worden. Maar is dat wel zo? In de realiteit zien we vaak een ander plaatje.

Kinderen blijven langer dan vroeger thuis wonen. In de volksmond spreekt men over wonen in Hotel Mama. Daarnaast zijn er de boemerangkinderen: volwassen kinderen die eerst een tijd zelfstandig wonen en dan na een relatiebreuk of om een andere reden terug bij de ouders komen inwonen. Het begint vaak als een tijdelijke oplossing, maar de duur van dit boemerangwonen kan erg variëren. In andere gezinnen kan samenwonen van volwassen kinderen met de ouders een bewuste keuze of een noodzaak zijn, zoals wanneer het volwassen kind een beperking heeft. Dan is er nog het samenwonen van oudere ouders met hun volwassen kinderen. Ook hierin bestaan verschillende woonvormen en –situaties, zoals bijvoorbeeld het kangoeroewonen.

Kortom, het samenwonen van volwassen kinderen met hun ouders is zeker geen uitzonderlijke woonsituatie.

Wie bij wie gaat wonen en om welke reden, drukt een bepalende stempel op de aard van het samenwonen. Een zorgvraag van een hulpbehoevende ouder is een ander vertrekpunt dan de beslissing om als ouders en volwassen kinderen samen in een innovatief woonproject te stappen. Bovendien bestaan er verschillende woonvormen waarbij ouders en kinderen meer of minder ruimtes gemeenschappelijk gebruiken en meer of minder privacy hebben. Soms is er officieel één huishouden met hetzelfde huisnummer, in andere situaties gaat het om twee huishoudens met twee huisnummers.

We spreken in dit boek over samenhuizen als overkoepelende term voor die verschillende vormen van samenwonen. Daarmee omvatten we ook de woonvormen waarbij men bepaalde ruimtes deelt, maar officieel niet in hetzelfde huisnummer woont.

Samenwonen met volwassen kinderen creëert mogelijkheden, maar confronteert de gezinnen tegelijk met uitdagingen. Samenwonen met jongvolwassenen werpt vragen op over opvoeding en (on)afhankelijkheid. Samenwonen met ouderen of een volwassen kind met een beperking kan een verhoogde zorglast en zorgstress meebrengen. In sommige culturen leven andere verwachtingen over samenwonen

en zorg. Taal- of andere barrières vormen bij personen met migratieachtergrond specifieke aandachtspunten. Samenwonen heeft bovendien ook allerlei financiële gevolgen.

Het kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (Odisee) volgt al jaren het gezinsbeleid in Vlaanderen op. Elk jaar rond de Dag van het Gezin (15 mei) brengt het kenniscentrum een publicatie uit, al dan niet gekoppeld aan een studiedag. Hierbij werken we een bepaald thema verder uit.

De keuze voor het thema *samenhuizen van volwassen kinderen met hun ouders* vloeit voort uit de vaststelling dat samenwonen met volwassen kinderen meer voorkomt dan algemeen gedacht. In dit boek bestuderen we het algemeen fenomeen en de uiteenlopende vormen van samenhuizen van ouders met volwassen kinderen. We focussen op specifieke woonsituaties en thema's die daarmee gepaard gaan. We formuleren tevens beleidsuitdagingen en aanbevelingen, zowel voor Vlaanderen als voor Brussel. Ten slotte doen we voorstellen om het samenhuizen tussen ouders en volwassen kinderen te ondersteunen en te optimaliseren. Hiertoe werkten we met verschillende partners samen.

In hoofdstuk 1 geven Edith Lodewijckx en Dirk Luyten een stand van zaken van het samenwonen van volwassen kinderen met hun ouders in Vlaanderen en gaan ze op zoek naar evoluties en verklaringen.

In hoofdstuk 2 bestudeert Evie Kins de impact van het langer thuis blijven wonen op de ontwikkeling van jongvolwassenen en op de ouder-kindrelatie. Ze onderzoekt eveneens de redenen waarom jongeren in Hotel Mama blijven wonen.

Joris Van Puyenbroeck en Dirk Luyten analyseren in hoofdstuk 3 de specifieke kenmerken van het samenwonen met volwassen kinderen met een beperking.

Veerle Draulans en Wouter De Tavernier werken in hoofdstuk 4 een *casestudy* uit over Turkse gezinnen in Genk. Meergeneratiewonen is daar minder uitzonderlijk, maar stelt ook unieke uitdagingen.

Hoofdstuk 5 vertrekt vanuit de ervaringen van Luc Van de Ven in de klinische praktijk. Wanneer botsen mantelzorgers voor hoogbejaarde ouders op hun grenzen, en wat kan er dan gebeuren?

Sabrine Vanslebrouck en Luk Jonckheere geven in hoofdstuk 6 een overzicht van verschillende vormen van gemeenschappelijk wonen en woonvormen die ook voor ouders en volwassen kinderen interessant zijn.

In hoofdstuk 7 geven Sebastiaan Gerards, Erik Nuyts en Jan Vanrie resultaten weer van een onderzoek en ontwerpopdracht naar meergeneratiewoningen. Welke ruimtes zijn bewoners van een meergeneratiewoning bereid te delen, en welke implicaties heeft dat?

In hoofdstuk 8 bekijkt Sabine Thielemans de financiële en juridische consequenties van het samenwonen met volwassen kinderen.

In hoofdstuk 9 analyseren Dirk Luyten en Kathleen Emmery de impact van samenwonen en het verlenen van zorg op familiale relaties.

Kathleen Emmery, Luc Lampaert en Dirk Luyten bieden in hoofdstuk 10 een overzicht van beleidsinterventies in Vlaanderen en Brussel die betrekking hebben op het samenhuizen van ouders en volwassen kinderen.

In hoofdstuk 11 ten slotte bundelen Dirk Luyten, Kathleen Emmery en Eline Mechels de belangrijkste besluiten, en formuleren ze aanbevelingen naar beleid, gezinnen, welzijnswerkers en ontwerpers.

De illustraties tussen de hoofdstukken in dit boek zijn beelden gemaakt door studenten architectuur aan de Universiteit Hasselt en dat in het kader van de oefening in de derde bachelor architectuur *3G-woning*, een woning voor drie generaties. De beelden zijn ontstaan tijdens het academiejaar 2014-2015. Hoofdbegeleider was Sylvain De Bleekere. De begeleiders waren Ludo Schouterden en Sebastiaan Gerards.

Sommige woonvormen van ouders en volwassen kinderen zijn vandaag al een wijdverspreide realiteit. Andere vormen kunnen in de toekomst onder bepaalde voorwaarden misschien een antwoord bieden op vragen die een vergrijzende en zorgzame samenleving ons stelt. Dit boek mag een inspiratiebron zijn voor ieder die professioneel, beleidsmatig of persoonlijk te maken heeft met samenhuizen van volwassen kinderen en hun ouders.

Kathleen Emmery

Dirk Luyten

Eline Mechels